

Klasszikus
Regénytár

Új sorozat

Klasszikus Regénytár

Új sorozat

Szerkesztik Ambrus Zoltán és
dr. Voinovich Géza

566
1934.

A pármái Certosa

II.

Irta Stendhal (Henri Beyle)

Fordította Benedek Marcell

BUDAPEST
RÉVAI TESTVÉREK IROD. INT. R.-T.
KIADÁSA

— Esküszöm Fenségteknek, hogy ezt nem teszem meg.

— Hát ez igazán gyerekeskedés! — kiáltott fel a fejedelem.

— Kérem, beszéljen, hercegné, — szólt méltóságos arccal a fejedelemné.

— Könyörgök, asszonyom, mentsen fel e kötelesség alól; de Fenséged, — tette hozzá a hercegné, a fejedelemhez fordulva, — tökéletesen olvas francziául: nem volna-e hajlandó izgatottságunk csillapítására felolvasni nekünk Lafontaine egyik meséjét?

A fejedelemné igen szemtelennek találta ezt a nekünk szót, de arca egyszerre csodálkozást és derültséget árult el, mikor a főudvarmesternő a legnagyobb hidegvérrel kinyitotta a könyvszekrényt és visszatért Lafontaine meséinek egy kötetével; lapozgatni kezdett benne néhány pillanatig, aztán odanyújtotta a fejedelemnek és így szólt hozzá:

— Könyörgök Fenségednek, olvassa végig ezt a mesét.

A kertész és a földesúr.

Egy kertészkedni szerető
Paraszt (vagy polgár, bugyogót ha hord);
Falujában művelt egy türhető
Csinos kertét s mellette egy majort.
Élősövény alkotta a falát a
Kertnek; nőtt benne sóska és saláta
S Julcsa nevenapjára bokrétául
Kevés jázmin, sok kakukkfű — magátul.
Egy nyúl miatt az öröm búra vál,
S panasszal emberünk földesurát kereste:
— „A törnek fittyet hány s folyton zabál
Ez istenverte állat reggel-este;
Kő, bot hiába, egyik sem talál:
Boszorkány, azt hiszem.” — „Lesz rája gondom”,
— Felel az úr, — „és hogyha ördög volna,
A kopóm úgyis nyomába loholna.
Megmentlek tőle, életemre mondom!”
— „Mikor?” — „Mindjárt holnap. Sietni kell.”
S másnap beállít háza népivel.
— „Ebédeljünk, — szól, — puhák-e a tyúkok?”

Ebéd után kezdődik a vadászat.
Mindenki vígan kászolódni kezd;
Trombita, kürtszó veri fel a házat,
Emberünk bámul és nem érti ezt.
De nagy baj az, hogy összezúzták-törték
A konyhakerttet. Bár békébe' hagynák
A cikóriát legalább s a hagymát!
Isten veled, levesbe való zöldség!

Azt mondja emberünk: — „Így szórakoznak
A nagy urak.” De beszélhet szegény.
Akár dobálna borsóval falat!
Embertől, ebtől egy óra alatt
Több kárt szenved, mint száz év idején
A vidék összes nyulai okoznak.

Kis fejedelmek: ha támad viszály
Közöttetek, intézzétek titokba'.
Ha eszetek van: idegen király
Ne avatkozzék háborúitokba.
S főképen ezt rójjátok elmétekbe:
A földetekre ne engedjétek be!

Hosszú hallgatás követte ezt a felolvasást. A fejedelem maga tette helyére a kötetet, aztán fel s alá járkált a dolgozószobában.

— Nos, asszonyom, — szólt a fejedelemné, — lesz kegyes most megszólalni?

— Semmiesetre sem, asszonyom, míg csak Ő fensége miniseréül nem nevezett ki. Ha itt beszélek, abban a veszedelemben forgok, hogy elvesztem főudvarmesternői állásomat.

Jó negyedóráig hallgattak újra; a fejedelemnének végre eszébe jutott, hogy milyen szerepet játszott valamikor Medici Mária, XIII. Lajos anyja: az előző napon a főudvarmesternő folyvást Bazin kitünő könyvét, XIII. Lajos történetét olvastatta neki a felolvasónővel. A fejedelemné, bár igen bosszús volt, meggondolta, hogy a hercegné könnyen itthaghatja az országot, s akkor Rassi, a kitől rettenetesen félt, könnyen utánozhatja Richelieut és száműzetheti a fiával. E pillanatban a fejedelemné mindent feláldozott volna a világon, hogy megálázhassa főudvarmesternőjét, de nem tehetette. Felállt,

kissé túlzott mosollyal megfogta a hercegné kezét és így szólt hozzá:

— Ugyan asszonyom, bizonyítsa be nekem a barátságát azzal, hogy beszél.

— No jó: két szót, de többet nem. Ebben a kandalóiban el kell égetni minden frást, a mit Rassi, ez a vipera összegyűjtött és sohasem szabad megvállani neki, hogy az írások elégték.

Halkan, bizalmas hangon fülébe súgta a fejedelemléneket:

— Rassiból Richelieu lehet!

— De az ördögbe is! Ezek az írások több mint nyolczvanezer francomba kerültek, — kiáltott fel haragosan a fejedelem.

— Fenség, — felelte energikusan a hercegné, — ez az ára annak, ha *alacsony születésű* gonosztevőket fogad szolgálatába az ember. Adja Isten, hogy Fenséged egy milliót veszíthessen és soha se adjon hitelt aljas gazembereknek, a kik miatt az apja, uralkodásának hat utolsó évében, aludni sem tudott.

Az a szó, hogy *alacsony születésű*, rendkívül tetszett a fejedelemléneket, a ki úgy találta, hogy a gróf és bárónője túlságosan kizárólagos tisztelettel viseltetnek a szellem iránt, mely mindig rokona volt valamennyire a jakobinizmusnak.

Ama rövid, mély hallgatás alatt, amíg a fejedelemné elgondolkozott, a kastély toronyórája hármát ütött. A fejedelemné felállt, mélyen meghajolt fia előtt és így szólt hozzá:

— Egészségem nem engedi meg, hogy tovább folytassam ezt a vitát. Sohase fogadj szolgálatodba *alacsony születésű* ministert; meg vagyok győződve, hogy Rassi felét ellopta annak a pénznek, a mit kémkedésre adatott ki veled.

A fejedelemné elvett két gyertyát a karos gyertyatartóról és beállította a kandallóba, úgy, hogy ne aludhassanak ki; aztán, közelebb lépve fiához, azt mondta:

— Lafontaine meséje legyőzte lelkemben azt a jogos vágyat, hogy bosszút álljak a férjemért. Megengedi Fenség, hogy elégszem ezeket az írásokat?

A fejedelem mozdulatlanul állt.

— Valóban ostoba az arcza, — gondolta a hercegné, — a grófnak igaza van: a boldogult fejedelem nem váratott volna bennünket hajnali háromig, hogy elhatározza magát valamire.

A fejedelemné, még mindig állva, hozzátette:

— Ez az ügyészecske nagyon büszke volna, ha tudná, hogy ezek a hazugságokkal teletömött s az ő előléptetésére összeállított irka-firkák az állam két legelső személységének egy egész éjszakájába kerültek.

A fejedelem szinte örjögve vetette magát az egyik irattáskára és tartalmát belezúditotta a kandallóba. A nagy papírtömeg majd hogy el nem oltotta a kis gyertyát; a terem megtelt füsttel. A fejedelemné látta a fia szemén, hogy szeretne egy vizes kancsót megragadni és megmenteni ezeket a papírokat, melyek nyolczvanezer francjába kerültek.

— Nyissa ki hát az ablakot, — kiáltott rá bosszúsán a hercegnére. A hercegné sietve engedelmeskedett; az összes papírok egyszerre lángalobbantak; nagy zúgás támadt a kandallóban s nemsokára nyilvánvaló volt, hogy a kandalló maga is tüzet fogott.

A fejedelem minden pénzdologban kicsinyes lélek volt; már azt hitte, hogy lángban áll a palotája, s elpusztul minden benne levő kincs; az ablakhoz rohant és egészen elváltozott hangon szólította a testőrséget. A katonák tülekedve rohantak be az udvarra, amint a fejedelem szavát meghallották; az meg visszatért a kandallóhoz, mely valóban ijesztő zajjal szívta magába a nyitott ablakon beáramló levegőt; türelmetlenkedett, káromkodott, kétszer-háromszor körüljárta a dolgozószobát, mintha magánkívül lett volna, s végre kiszaladt.

A fejedelemné és főudvarmesternője tovább is szemben állottak egymással és mélységesen hallgattak.

— Vajjon újra kezdődik-e a haragja? — gondolta magában a hercegné, — mindégy, a pörömet megnyertem. — Elhatározta, hogy igen szemtelenül fog válaszolni, de ekkor egy gondolat villant meg az agyában: észrevette, hogy a második irattáska még érintetlen. — Nem,